

Delanbefalinger fra NEKST-arbejdsgruppen

Hurtigere udbygning af elnettet

NEKST

Delanbefalinger fra NEKST-arbejdsgruppe

NEKST-arbejdsgruppen *Hurtigere udbygning af elnettet* er klar med ni delanbefalinger, der vil bidrage til at accelerere den altafgørende udbygning af det danske elnet.

I de sidste 20 år har Danmarks elforbrug ligget nogenlunde stabilt, men det ventes fordoblet over de næste 10 år og firedoblet inden for de kommende 20 år. Den hastige udvikling skyldes bl.a. væksten af elbiler, nye datacentre, øget elforbrug i varmesektoren, industriens grønne omstilling samt fremstillingen af grønne brændstoffer såsom brint. Det stiller ikke blot krav til en historisk hurtig udbygning af vindmøller og solceller, men også til udbygningen af det danske elnet. "El-efanten" i rummet er, hvordan vi på en kort årrække kan bygge et elnet, der er i stand til at håndtere meget mere strøm, end det kan i dag. Det er dog åbenlyst, at vi ikke kan bygge fremtidens elnet med nutidens tilgang. Det kræver, at vi gør tingene anderledes og skaber nye rammer for den måde, vi planlægger, regulerer og bygger elnet på.

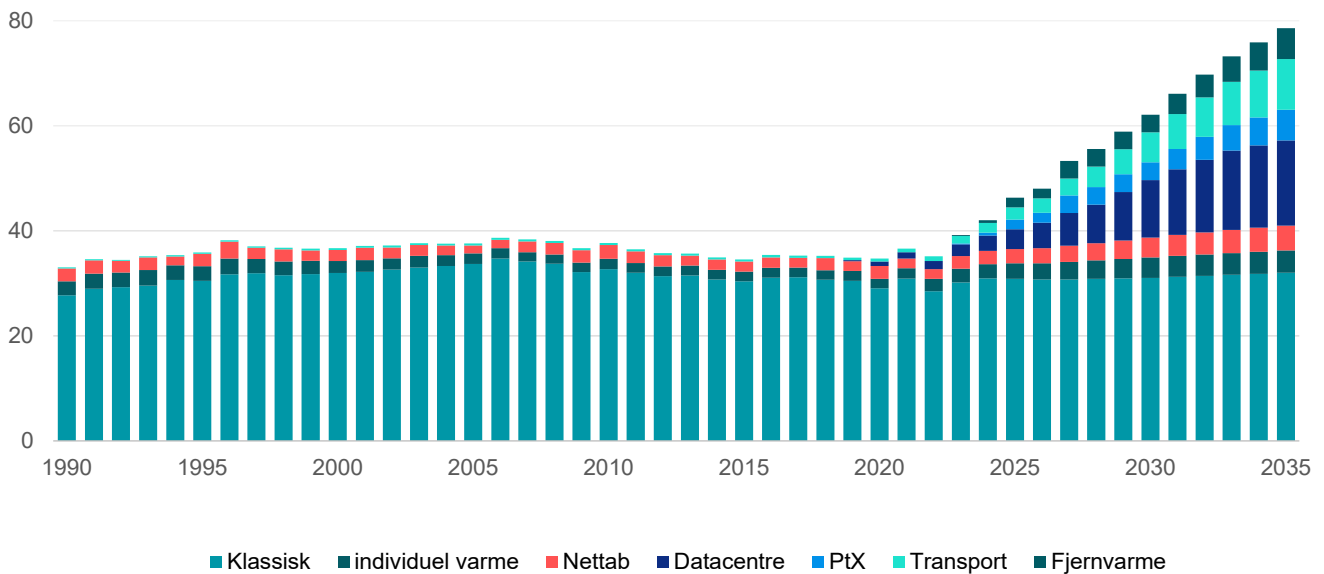
Regeringen nedsatte NEKST-arbejdsgruppen med et opdrag om at udforme konkrete løsningsforslag til, hvordan Danmark kan fremskynde udbygningen af elnettet. Et gennemgående princip i arbejdet har været, at jagten på det perfekte ikke må forhindre gode, brugbare løsninger i at blive indført. Derfor fokuserer arbejdsgruppen på de barrierer og benspænd, som kan overkommes og få effekt relativt hurtigt.

Allerede meget i gang

Branchens aktører og myndigheder har allerede initieret en lang række tiltag for at sikre hurtigere udbygning af elnettet. Arbejdsgruppen har identificeret mere end 65 initiativer fra netvirksomheder, Energinet og myndigheder. Mange af tiltagene er igangsat for nyligt, og vi mangler derfor stadig at se den fulde effekt af indsatserne, da der ofte er en vis forsinkelse. Kortlægningen kan findes [her](#).

DANSK ELFORBRUG FORDELT PÅ TYPER, TWH

Klar med delanbefalinger, der kan øge tempoet

Arbejdsgruppen er nu klar med ni delanbefalinger, der baserer sig på tre principper:

Mere transparens: Der skal være mere transparens hos både myndigheder, Energinet og netvirksomheder, når det gælder udbygning af elnettet. Det skal bl.a. sikre hurtigere afklaring, mere effektive og smidige processer og bedre koordinering på tværs af aktører.

Grøn ligestilling: Udbygningen af elnettet er i dag dårligere stillet end øvrige offentlige infrastrukturprojekter såsom veje, jernbaner og gasnet. Derfor vil vi fremme grøn ligestilling ved at ensarte reglerne for ekspropriation på tværs af offentlige infrastrukturprojekter.

Samtænkning af natur og infrastruktur: Elektrificeringen skal samtænkes på en måde, der tager hensyn til både beskyttelsen og bevarelsen af vores natur.

I NEKST-arbejdsgruppen har vi indtil videre fokuseret på løsningstiltag inden for tre overstående temaer; 1) Identifikation af behov og planlægning af net, 2) Alternativer til netudbygning og 3) Arealer og myndighedsprocesser.

De ni delanbefalinger er fordelt inden for de tre principper og de tre temaer, som arbejdsgruppen har arbejdet med, jf. tabel 1, men nogle vil kunne læses ind i flere af principperne og temaerne. Arbejdsgruppen fortsætter med at færdiggøre flere løsningsforslag, og derfor kan der også både komme flere temaer og principper til. Arbejdsgruppen afleverer den samlede rapport med anbefalinger til regeringen senere på året.

Tabel 1: Fordeling af delanbefalinger for hhv. principper og temaer

Princip \ Tema	Identifikation af behov og planlægning af net	Alternativer til netudbygning	Arealer og myndighedsprocesser
Transparens	<p>Delanbefaling 1: Hurtig afklaring af, om tilslutningsprojekter skal håndteres af en netvirksomhed eller Energinet</p> <p>Delanbefaling 2: Opdaterede og mere fyldestgørende forudsætninger for netudbygning</p>	<p>Delanbefaling 3: Bedre muligheder for at godkende tarifmetoder, der skal bruges på forsøgsbasis og til pilotprojekter</p>	<p>Delanbefaling 8: Opmærksomhedszoner for arealer omkring større transformerstationer</p>
Grøn ligestilling			<p>Delanbefaling 4: Ligestilling af muligheder for ekspropriation svarende til offentlige infrastrukturprojekter</p> <p>Delanbefaling 5: Hurtigere afklaring for særligt berørte og ensartet klageadgang for alle</p>
Samtænkning af natur og infrastruktur			<p>Delanbefaling 6: Hjemmel til ekspropriation til tidlig sikring af erstatningsnatur</p> <p>Delanbefaling 7: Fast track for velkendte netudbygningsprojekter (netvirksomheder)</p> <p>Delanbefaling 9: Samtænkning af afgørelse efter miljøvurderingsloven mhp. koordineret behandling</p>

Udbygning af elnettet er komplekst og involverer mange aktører med forskellige interesser og hensyn. Det stiller bl.a. store krav til transparens og koordination på tværs af aktører for, at vi kan lykkes med at sætte tempo på udbygningen af elnettet. Nogle af aktørerne er bl.a.:

Producenter

Netvirksomheder (DSO)

Energinet (TSO)

Forbrugere: Virksomheder og private husholdninger

Myndigheder: Ministerier og kommuner

Branche- og interesseorganisationer

Lodsejere

Tema: Identifikation af behov og planlægning af net

Arbejdsgruppen mener, at der er behov for mere effektiv og transparent behovsafklaring, så planlægning af elnettet kan ske mere hensigtsmæssigt. Det kræver løbende dialog, forventningsafstemning og åbenhed mellem relevante aktører.

1

Hurtig afklaring af, om tilslutningsprojekter skal håndteres af en netvirksomhed eller Energinet

Den nuværende proces for nettilslutning kræver, at netkunder først kontakter netvirksomhederne, som så afklarer med Energinet, hvor kunden skal tilsluttes. Denne proces kan medføre unødigt forsinkelse.

Arbejdsgruppen anbefaler, at netvirksomheder på 10 arbejdsdage afklarer, om en større tilslutningssag på over 100 MW skal overgå til Energinet og samtidig informerer kunden.

2

Opdaterede og mere fyldestgørende forudsætninger for netudbygning

Energistyrelsen udgiver årligt Analyseforudsætninger for Energinet (AF), og Energinet udarbejder hvert andet år den Langsigtede Udviklingsplan (LUP), men udgivelserne har ingen faste udgivelsestidspunkter. Det skaber uhensigtsmæssige forudsætninger ved udbygningen af elnettet for aktører og interessenter. Energinet og netvirksomhederne bør samarbejde om fælles forståelse af lokale og regionale behov og potentialer, og denne indsigt bør deles med Energistyrelsen til brug i udarbejdelsen af AF.

Arbejdsgruppen anbefaler, at Energistyrelsen og Energinet fastsætter og kommunikerer faste udgivelsestidspunkter for AF og LUP for at skabe større transparens.

= Implementering forventes hos netvirksomheder og Energinet mv.

= Implementering forventes hos myndigheder.

Tema: Alternativer til netudbygning

Arbejdsgruppen mener, at innovation er afgørende for udvikling af fremtidens elnet. Der skal være bedre rammer for at ideudvikle og teste løsninger, som kan aflaste nettet, skabe fleksibilitet og bidrage som alternativ til udbygning.

Bedre muligheder for at godkende tarifmetoder, der skal bruges på forsøgsbasis og til pilotprojekter

Der er et stort pres for at fremskynde udbygningen af elnettet. Det kræver kloge prioriteringer og muligheder for at fremme alternative løsninger til netudbygning. Forsyningstilsynet skal godkende nye priser og betingelser for transmissions- og distributionsnettet for at sikre proportionalitet og ikke-diskrimination. Men den nuværende danske lovgivning begrænser Forsyningstilsynets muligheder for at godkende nye tarifmetoder og pilotprojekter på forsøgsbasis. Det begrænser udviklingen af tarifprodukter, der kan bidrage til større fleksibilitet i elforbruget, samt pilotprojekter, hvor fx fleksibilitetsydelse testes, så de kan udbredes, hvor det er relevant.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor at styrke Forsyningstilsynets mulighed for at godkende forsøgsbaserede tarifmetoder og pilotprojekter med kortvarig anvendelse og evaluering efter prøveperioden. Det er samtidig vigtigt for arbejdsgruppen, at sådanne forsøg ikke fører til nævneværdige meromkostninger for elkunderne.

Arbejdsgruppen mener, at udbygningen af elnettet i videre omfang skal sidestilles med andre offentlige infrastrukturprojekter, så der i højere grad er de samme muligheder som på fx vej-, jernbane- og gasnetsprojekter. Arbejdsgruppen mener, at denne ligestilling vil kunne optimere processen og skabe mere transparens for både Energinet og netvirksomheder og borgere på tværs af offentlige infrastrukturprojekter.

4

Ligestilling af muligheder for ekspropriation svarende til offentlige infrastrukturprojekter

Elinfrastrukturprojekter strækker sig typisk over mange ejendomme, hvilket gør det svært at opnå enighed med alle lodsejere om arealkøb til infrastrukturen. Placering af højspændingsstationer, luftledninger og kabler er ofte fastlagt gennem statslig og kommunal sagsbehandling og miljøgodkendelser, hvilket begrænser mulighederne for at justere placeringen undervejs. Ekspropriering til elinfrastruktur kræver, at der først forsøges at indgå frivillige aftaler med lodsejere, men det er ikke tilfældet for andre offentlige infrastrukturprojekter.

Arbejdsgruppen anbefaler at ligestille elnettet med andre offentlige infrastrukturprojekter ved at oprette en ekspropriationshjemmel i Elforsyningsloven uden krav om forudgående forsøg på at opnå en frivillig aftale. Borgerne vil fortsat blive inddraget gennem borgermøder og høringer i miljø- og planprocesser samt ved høring af lodsejere under ekspropriationsprocessen. Ekspropriationshjemlen vil skabe en mere smidig proces og en ensartet behandling af berørte lodsejere på tværs af offentlig infrastruktur. Arbejdsgruppen forventer, at tidsbesparelsen på transmissionsniveau vil være op mod 6-12 måneder. Der vil fortsat være mulighed for at indgå frivillige aftaler.

Hurtigere afklaring for særligt berørte og ensartet klageadgang for alle

Lodsejere, der er berørt af et elinfrastrukturprojekt, og som ønsker at afstå deres ejendom, kan i dag risikere at vente - afhængigt af projekttype og omfang - i op til 3-7 år, før ekspropriation eller købsaftale på ekspropriationslignende vilkår kan gennemføres. Det skaber stor usikkerhed - især for lodsejere, der har særlige personlige årsager til at ønske en tidlig overtagelse af ejendom.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der indføres hjemmel, som for vej- og jernbaneanlæg, til at foretage fremrykket ekspropriation, hvis lodsejeren efterspørger det.

Fremrykket ekspropriation er relevant i de tilfælde, hvor lodsejere berøres særligt indgribende af et kommende elinfrastrukturprojekt, før de nødvendige tilladelser til at gennemføre projektet er på plads. Hjemlen bidrager til en harmonisering med øvrige offentlige infrastrukturprojekter.

I dag er det kun i de tilfælde, hvor der eksproprieres til et elinfrastrukturprojekt, at naboer kan få administrativt prøvet, om de har krav på erstatning på naboretligt grundlag, f.eks. støj og andre gener ud over den naboretlige tålegrænse. I øvrige tilfælde, hvor projekterne gennemføres ved frivillige aftaler med lodsejerne, er naboer henvist til en prøvelse ved domstolene. Dette er unødigt uens og skaber en vilkårlig retsstilling.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der indføres hjemmel til, at naboer til elinfrastrukturprojekter kan få vurderet naboretlige erstatningsspørgsmål for deres ejendomme af en administrativ instans, uanset om aftaler er indgået frivilligt, eller om der er foretaget ekspropriation. Det vil sikre, at alle naboer, der bliver berørt af et elinfrastrukturprojekt, har ret til en offentligretlig proces på samme vilkår som ved øvrige offentlige infrastrukturprojekter.

Arbejdsgruppens udgangspunkt er, at infrastruktur til den grønne omstilling og natur skal samtænkes. Elektrificeringen af samfundet og udbygningen af elnettet vil kunne ses i landskabet, og tages de rette hensyn, kan der i de enkelte projekter findes løsninger, der også fremmer natur og biodiversitet.

6

Hjemmel til ekspropriation til tidlig sikring af erstatningsnatur

Ved udbygning af elnettet skal påvirkning af beskyttet natur og levesteder for bilag IV-arter så vidt muligt undgås. Negativ påvirkning af naturområder kan dog ofte ikke helt undgås, og i de tilfælde er det vigtigt at mindske påvirkningen ved at etablere erstatningsnatur. Der er ikke lovhjemmel til at ekspropriere til erstatningsnatur i dag, hvilket gør, at Energinet og netvirksomhederne kun kan indgå frivillige aftaler med lodsejere for at erhverve arealer, der er velegnede til at udlægge til erstatningsnatur. Derudover er der bestemte tidsvinduer for etablering af erstatningsnatur. Så hvis der ikke indgås aftale tidsnok, kan det forsinke anlægsarbejdet i det konkrete område med op til 7-8 måneder - og i yderste konsekvens bremse projektet helt.

Arbejdsgruppen anbefaler at indføre hjemmel til ekspropriering til udlæg eller arealerhvervelse til erstatningsnatur i Elforsyningsloven, ligesom i vej- og jernbaneloven. Høringsmøder og borgerinddragelse bør fortsat prioriteres for at sikre størst mulig frivillighed.

Tema: Arealer og myndighedsprocesser - Effektiv koordinatión mellem aktører

Arbejdsgruppen mener, at der er behov for at sikre større koordinatión mellem de mange aktører. De dækker fx netvirksomheder, myndigheder, lokalsamfund og berørte naboer, der involveres i de konkrete elnetprojekter for at skabe hurtigere og mere smidige processer.

7

Fast track for velkendte netudbygningsprojekter (netvirksomheder)

Myndighedsbehandlingen opleves af bygherre som en væsentlig årsag til projektforsinkelser. Særligt fordi alle projektansøgninger om netudbygning i dag sagsbehandles, selvom projekterne ofte bruger kendte metoder med begrænset (ofte kendt) miljøpåvirkning og ensartede problemstillinger.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der opstilles ensartet og standardiserede forhåndskrav, som netvirksomheder skal "selvangive", for at deres projekter kan komme i "myndigheds-fast-track". "Selvangivelsen" skal for projekter med lav til moderat kompleksitet være så oplysende og grundig, at ansøgningerne kan godkendes af myndigheden uden videre sagsbehandling, udover høring af berørte parter, som ikke kan fraviges. Netvirksomhederne skal sammen med relevante myndigheder udarbejde forhåndskravene og standardisere beskrivelse af miljømitigerende tiltag for "selvangivelsen". Jo mere standardiseret ansøgningsmateriale, jo lettere bliver det at behandle ansøgningerne effektivt. Afhængigt af hvilke projekter der er tale om, og hvorvidt der arbejdes med fastsatte tidsfrister, vurderes det potentielt at kunne forkorte sagsbehandlingen med op til et seks måneder.

8

Opmærksomhedszoner for arealer omkring større transformerstationer

Det stigende antal energiprojekter, der skal tilsluttes elnettet, kræver flere nye ledningsanlæg og udvidelse af eksisterende transformerstationer, men i kommune- og lokalplaner bliver fremtidige udvidelsesbehov for transformerstationer ikke altid tænkt ind. I flere tilfælde forhindres denne udbygning af andre projekter, der er placeret lige ved siden af og omkring stationerne. Det kan forsinke tilslutningen af f.eks. vedvarende energi og "Power-to-X"(PtX) i over et år og nogle gange i op til flere år.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der etableres "opmærksomhedszoner" omkring elnettets transformerstationer på og over 50 kV i landzoner. Disse zoner sikrer, at netvirksomheder og Energinet inddrages tidligt i kommunal planlægning, hvilket muliggør fremtidige udvidelser af stationerne.

9

Samtænkning af afgørelse efter miljøvurderingsloven mhp. koordineret behandling

Bygherre skal først ansøge om afgørelse efter Miljøvurderingsloven og derefter om særlovstilladelser, som behandles separat af forskellige myndigheder. At ansøgningerne og tilladelserne ikke er koordineret fører ofte til uklare vilkår og forsinkelser. Det skaber udfordringer for bygherre og risikerer at forvirre borgerne, som skal forholde sig til flere høringer om samme projekt på flere forskellige tidspunkter.

Arbejdsgruppen anbefaler, at miljøvurderingsmyndigheden får ansvar for, at særlovstilladelser udstedes samtidig med miljøvurderingsafgørelsen og samtidigt får ansvaret for at koordinere vilkår og høringer. Dette vil skabe en bedre sammenhæng og reducere behandlingstiden på op til cirka seks måneder. Borgere vil få et bedre overblik, og bygherre vil få en mere overskuelig proces.

Øget tempo på Danmarks grønne omstilling

Ruslands invasion af Ukraine har skabt en længerevarende energikrise. Danskerne har oplevet historisk høje priser på energi, og der er fortsat ikke sikkerhed om energiforsyningen. Det er derfor afgørende, at Danmark hurtigt får udfaset russisk gas, og at vi gør os mindre afhængige af fossile brændsler. F.eks. når vi opvarmer vores boliger. Der er brug for at fjerne de barrierer, der i dag spænder ben for, at danskerne kan få en grøn varmekilde, og at vind og sol kan opføres hurtigere.

Danmarks grønne omstilling er heldigvis i gang, og regeringen har øje for, at de mange tiltag, som er politisk vedtaget, nu også bliver til virkelighed. Vi har brug for at skrue op for det grønne tempo, også selv om der ligger store udfordringer foran os i arbejdet med at gøre Danmark uafhængig af russisk energi og omstille til vedvarende energi.

Det kræver nye arbejds gange. Nye arbejdsfællesskaber.

Ny arbejds metode med nye arbejdsfællesskaber

National energikrisestab

Hurtigere handling på grønne udfordringer kræver en fokuseret og koordineret indsats. Derfor har regeringen etableret den nationale energikrisestab (NEKST). NEKST har til opgave at løse og koordinere de akutte grønne udfordringer på tværs af myndigheder, kommuner og andre aktører.

NEKST er en arbejds metode

NEKST er en ny arbejds metode og et nyt arbejdsfællesskab inspireret af den nationale operative stab (NOST). Regeringen skaber med NEKST rammerne til et løsningsfokuseret og intensivt samarbejde mellem offentlige myndigheder, kommuner, energisektoren og øvrige relevante aktører. Regeringsudvalget for grøn omstilling følger arbejdet i NEKST, og vil løbende stille NEKST opgaver.

Den grønne omstilling er en holdsport, der kræver et tæt samarbejde mellem de ansvarlige aktører. Det er netop i samarbejdet, vi kan identificere og fjerne de grønne barrierer, så vi kan sætte tempo på at få de grønne politiske aftaler ført ud i livet.

NEKST skal arbejde i intensive, parallelle "sprints" på forskellige grønne udfordringer. Det skal ske i særlige arbejds grupper, hvor alle relevante samfundsaktører er repræsenteret.

Arbejdet sker helt tæt på de konkrete grønne udfordringer, så arbejds grupperne kan udpege, hvor de konkrete benspænd for den grønne omstilling opstår i dag. Det kan være alt fra barrierer i fx regulering og lovgivning til arbejds gange hos myndigheder, ansøgningsprocesser, mangel på kompetencer, materialer mv.

Det er helt centralt, at NEKST ikke kun peger på barriererne. Med NEKST inviterer regeringen også relevante aktører ind i løsningsrummet og beder dem løbende om at fremlægge forslag til konkrete indsatser og igangsætte løsninger på de akutte grønne udfordringer. Det betyder, at der kan handles hurtigt – også undervejs i arbejds gruppernes arbejde.

Stærke kompetencer i arbejds grupperne

Arbejds grupperne vil blandt andet bestå af repræsentanter fra energisektoren, myndigheder og kommuner. Det er deres fælles viden og erfaringer fra virkelighedens verden, der tilsammen kan identificere de barrierer, der i hverdagen forsinker den grønne omstilling.

Samtidig har vi brug for nye øjne og nye ideer til den måde, vi udruller grøn energi på i dag. NEKST vil derfor også bestå af stærke og innovative erhvervskompetencer, som sammen med akademiske eksperter kan bidrage med nytænkning og viden med fokus på løsninger.

Kommunerne får en central rolle

Kommunerne har ansvaret for den grønne omstilling tæt på borgerne. Kommunerne står bl.a. for varmeplanlægning og godkendelse af fjernvarmeprojekter. Kommunerne er samtidig planmyndighed for vedvarende energi på land og derfor helt væsentlige aktører, når det kommer til at sikre, at der planlægges tilstrækkeligt areal, som kan understøtte udbygning af sol og vind på land. Kommunerne er den myndighed med størst kendskab til de lokale forhold. De kan sikre det nødvendige samarbejde med lokalbefolkningen, og skabe opbakning til den grønne omstilling i overensstemmelse med kommuneplanlægningen, naturområder og biodiversitet.

Derfor får KL en central plads i NEKST for at understøtte kommunernes vigtige rolle med at bringe den grønne omstilling ind i borgernes hjem.